

Ei trist hending i Rendalen

For noen få år sia kom kollega Paula Valle (f. Sagen) til meg med papirer fra Rendalen. Ho visste at jeg holdt på slektsgransking og ville høre om jeg kunne finne ut noe mer om dette. Dette var skrevet av Sevald S. Andraa og dukka opp blant papirer hos Paula sin far, Ole J. Sagen i Osen. Det lå på kontoret som Ole Sagen hadde heime. Papirene er fra 1917 og det var før Ole var født. Ole jobba for mange, førte regnskap og hadde bred kontaktflate. Mulig han kjente noen dette gjaldt. Det er en trist historie, men er det mulig å finne mere i kildene?

Først til det som Sevald skrev:

Min livshistorie – Sevald S. Andraa – Ytre Rendal – Østerdalen.

*Jesus frelste en synder som mig,
saaret hans pande av tornkvoisten blev
for at frelse en synder som meg.*

*Da jeg var 6 aar gammel, ble min far myr-
det av sin egen bror. Som motiv for ugjerningen
var at tilvende sig hans eiendom. 7 aar gammel
blev min mor til like med meg og en søster av
mig utkastet av lensmanden og gjort brødløse
og husvilde. Lensmanden fortalte min mor at
forretningen var ulovlig, men paa forlangende
maatte han bistaa og fuldbyrde den.*

*Lars Olsen Sjøli, Holmelien, kom og er-
klærte at Ole O. Sjølie, jun., hadde kjøpt Aas-
volden. Ole O. Sjølie, jun., uttalte under en
samtale senere at arveretten burde avskaffes
uten at jeg den gang forstod betydningen av
det; men senere er jeg kommen til forstaaelse av
dette saavelsom mange andre ting vedrørende
denne merkelige sak, som har bidt sig fast i min
erindring.*

*Ole O. Sjølie som er angit som kjøper av
Aasvolden hadde ingen skriftlige eller tinglæste
dokumenter paa sin eigendomsrett. Amtman-
nen i Hedemarken fortalte mig paa henvendelse
at man hadde tilskrevet baade Karl Øvergaard
og Marie Sjøli som staar som eiere av større
skogstrekninger, der tilhører gaarden Andraa,
men hadde ikke faat noget svar og han raadet
mig til at faa saken i retten saa fort som mulig,
idet min arverett til gaarden var utvilsom ifølge
dokumenterne og blev ikke for gammel. Det
samme sa sorenskriveren paa Tønset; men jeg
maatte faa juridisk assistanse, hvilket er van-
skelig, da jeg ubemidlet paa det standpunkt jeg
nu staar. De sa at det var det samme hvem som
var eiere av gaarden med tilliggende skoge;
naar de ikke kunde dokumentere sin eigen-
domsrett, saa var jeg den ene berettigede til aa
ta den tilbake. Halstein O. Sjøli og Kiær i Fred-
riksstad er kommet i besiddelse av større skog-
strækninger tilhørende gaarden, hvorav o.r.
sakf. Sæm. Hagen, Koppang, bortauktionerte
ca. 700 tylvter grovt merketømmer i 1913.*

Amtmanden erklærte at jeg hadde ret til at blokere skogen for hugst og salg.

Gaarden Andraa i Ytre Rendal er 3 mil lang og 1 mil bred. Min far hadde dokumenter paa gaarden, men disse blev ikke tinglæst; ti hans bror som omtalt myrdet ham, hadde fratannet ham disse. Min far hadde fire brødre og var selv den femte. Av oss er det 8 søsken, hvorav 6 er døde og 2 lever.

Halstein O. Sjølie har 1 mils omkreds alene med skog. Dette er bare forpagtning; men han har desuagtet hugget ut skogen i «Vildalen» kaldet «Klætta» sæter og Flendalen beliggende i samme dalføret. «Klætsætra» har Ole Kvernnes og sønnen Anders ranet til sig.

«Flendalen» har Maria og Karl Øvergaard. «Movold» hvis eier er Hans Svendsen Dolpe-stuen. «Aasvolden» hvis eier er Johan Myhres enke. Johan Andraa, som bor paa Kiærs eiendom, har git mig alle opplysninger vedrørende Andraa Strann, hvis eier er Karl Øvergaard. «Trøen» som oprindeligen var mit barndomshjem og hvorfra vi blev utkastet, er nu i hendene paa fremmede folk. Langeeggen beboes likeledes av fremmede folk, men var tidligere bebod av mine slegtninge.

Den samlede størrelse av skogeiendommene er 29 teige. Av disse er Maria Sjøli, Karl Øvergaard og fru Linken Løseth sammen om 5 teige, Kiær i Fredriksstad har 19 teige alene. Martin Kværnes og Martin Lombnæs er sammen om 2 teige og K. Øvergaard har to teiger.

Ingen av disse har skrevet bokstav paa sin eiendomsret. Sergeant Finstad, Ø. Rendalen som siden blev kjøbmand paa Hamar, hadde i sin tid alle disse 19 teige som nu Kiær har. Efter hans død blev det ved dødsboets bestyrer, advokat G. Heiberg paa Hamar, solgt til Kiær.

Som vidner i saken kan opnævnes; Eeven Semingsen, Tyldalens handelsfullmæktig Dieserud hos Engzelius, Røros ingeniør, Harald Pedersen, Hamar.

Hr. overretssakfører M. Puntervold, Kristiania.

Hr. Sevald Sevaldsen Andraa er arbeidsudyktig og tiltrænger fagforreningernes bistand.

Han opplyser at han har en stor arvesak, som hr. Puntervold skal føre for ham i høiestrett.

Det skulle være særdeles ønskelig om hr. overretssakføreren vilde attestere for at dette medfører riktighet.

Askim 15-1-14

Ærbødigst A. J. Friberg

Det medfører riktighet at Sevald S Andraa arbeider med en arvesak, og det er i den anledning insendt andragende til justisdepartementet om fri sakførsel for at føre saken igjennem * For mig ser det ut som Andraa er urætfærdigt behandlet; men da jeg for tiden ikke har sakens dokumenter forhaanden – de er i departementet – kan jeg ikke gaa nærmere ind paa dette. Det gaar selvfølgelig ikke an paa dette tidspunkt at uttale noget om, hvorvidt fri sakførsel vil bli bevilget eller ikke.

Kristiania den 16 jan. 1914.

M. Puntervold Jac. A. Honne
o.r.sakfører o.r.sakfører

*Det er imidlertid ikke riktig, naar det er nævnt at saken gjelder høiestrett.

ATTEST

Paa foranledning attesteres herved, at jeg er vel kjend Sevald Sevaldsen Andraas formuesomstændigheter og at disse er saa slette som vel mulig, idet han ingenting eier, og ingenting kan tjene, da hans arbeidskræfter er meget smaa. Han er derfor henvist til aa leve av det veltvillige mennesker vil forstrekke ham med. Av forandstaende vil forstaaes, at han selvfølgelig er ute av stand til at bestride med en proces forbundne omkostninger.

*Koppang den 4. desember 1915.
Sem. Hagen, o.r.sakf.*

Riktigt trygt etter originalskrivelse attesteres.

*Røros den 24. april 1917.
Ole Øisang, redaktør.*

beide.» Han kom å tukthuset 6.6.1857 og i botsfengselet 15.7.1858 på 1 år, 11 måneder og 4 dager. Skal løslates 19.6.1860. Semning prata nok en del med sogneprest Bull og det oppgis at han er født 1.11.1805, døpt 24.11.1805, konfirmert 1820. Videre skrives «Hvad hans moralske forhold angaaer, da

Garden Andrå. Flyfoto fra 1961, vel hundre år etter den triste hendelsen der. Foto: Widerøes Flyveselskap. Musea i Nord-Østerdalen. MINØ.015348.

Etter en gjennomgang av kyrkjebøker og folketellinger m.m. kan dette skrives om slekta.

Fra botsfengselet – karakter- og fangebok 1857-1858, s. 242 finnes også opplysninger om saken: «Fangens Forklaring om Sit Levnet, og Uddrag af Domsacterne.» Det står at det forelå en høiesterettsdom av 2.5.1857 «... ved mishandling, at have forvoldt sin Broders Død ... 4 Aars strafar-

har han til enkelte Tider været hengiven til Drik og da i beruset Tilstand visst sig haard og opfarende, samt oftere gjort sig skyldig i en voldsom Behandling af sine Omgivelser; forøvrigt vides Intet videre paa hans Vandel at utsætte.» Bull skriver så videre «Jeg er da kommen til den Overbeviisning at han ikke kan have forøvet Draabet forsætlig, hvorimod jeg med hensyn til Spørgsmaalet om, hvorvidt Angilde oprig-

tigen angrer sin Brøde, for Tiden intet bestemt Gjensvar herpaa kan afgive, da han er temmelig indsluttet i sig selv og ingen saadanne Sindsbevægelser har aabenbaret, hvoraf der med nogen sikkerhed kan sluttes, at han er kommen til alvorlig Anger.»

Sønnen Sevat skriver sjøl som nemnt over: «Min far hadde fire brødre og var selv den femte. Av oss er det 8 søsken, hvorav 6 er døde og 2 lever.» I flg. bygdeboka for Ytre Rendal er Sevat f. 1808 nr. 3 av brødrene og bygdeboka for Ytre Rendal nemner 3 barn av Sevat f. 1808. Det framgår nedenfor at Sevat var 1 av 5 brødre som vokste opp.

Sevat Tollefson f. 1765 i Ytre Rendal, d. 23.11.1844 (80 år) i Ytre Rendal, g. 1. g. 23.6.1799 i Ytre Rendalen m. Ingeborg Tollefsd. Bortstu Hornset f. 1781 i Ytre Rendal, d. 13.7.1799 i Ytre Rendalen (ved begr. oppgitt f. 12.7.1781). Sevat er enkemann i 1801. Sevat g. 2. g. 26.6.1803 i Ytre Rendal m. Kari Sæmingsd. Nordre Hagen f. 1779 i Ytre Rendal, d. 28.11.1825 i Ytre Rendal (48 år). Sevat g. 3. g. 1828 i Ytre Rendal m. Ragnhild Sæmingsd. Nordre Hagen f. 1789 i Ytre Rendal, d. 20.4.1867 (78 år) i Ytre Rendal. 2. og 3. kona var søstre. Han fekk 1+7+3 barn. Det kan også tilføyes at 3. kona, Ragnhild, fekk tvillinger i 1815 m. Even Halstenson Nordstu Otnes, f. 1790 i Ytre Rendal (de var trolovet men Even falt i krigen i 1814).

1. Ragnhild, dpt. 7.7.1799, d. 17.4.1867.
2. Tollef, f. 1.4.1804, d. 24.11.1825 (23 år).
3. Sæming f. 1.11.1805, d. 13.5.1873.
4. Sevat f. 12.8.1808, d. 14.10.1856.
5. Bersvend f. 20.6.1811, d. 15.12.1819 (8 år, tæring).
6. Ingjør f. 1816, d. 5.12.1895. Ingjør Sævalds. Andrå død som ugift føderådsmann på Otnes.

7. Brynjulf f. 1818, d. 5.3.1821 (2 ½ år, tæring).

8. Brynjulf f. 19.3.1821. Budde på Landet i Stor-Elvdal der han i folketellinga 1875 var tjener og i 1891 legdslem Brynild er oppgitt f. 19.3.1821 i Stamrullen for Østerdalske kompani.

9. Tollef f. 19.5.1828, d. 17.10.1902 som Tollef Sevaldsen Andrå, ugift føderådsmann på Elvål.

10. Kari f. 29.4.1829, d. 1.5.1829 (3 dg.)

11. Ole f. 24.3.1830, d. 27.2.1832 (2 år).

Av disse var det jo da nr. 3 og 4 som kom i søkelyset på trist vis.

Sæming f. 1.11.1805, g. 24.10.1839 i Ytre Rendal m. Ragnhild Sæmingsd. Nordre Hagen f. 1816, d. 6.1.1868 i Ytre Rendal. Ved begr. står det inderstkone Ragnild Semmingsd. Sandodden under Illevold 52 år. 8 barn. I bygdeboka er det skrevet at dette skjedde på en auksjon på Andrå og at det var nærmest for et ulykkestilfelle å regne. Sæming fekk ikke nevneverdig straff, men det satte likevel djupe merker etter seg. Så etter at kona døde i 1868 dro han altså å USA – dette iflg. bygdeboka. I åra 1869 til 1885 dro 6 av barna å USA. Det kan også nemnes at garden var ubebodd i 1865. I folketellinga 1865 var Semming husmann med jord på Sandodden i Rendalen – kona og dattera Regine budde sammen med ham. Dette var jo en trist hendelse og satte sjølsagt sine spor. Var det derfor Seming kanskje ønska å dra å USA, men ikke gjorde det – for i 1873 finnes denne innførselen blant begravede i Rendalen: Fattiglem Seming Sevaldsen Andraa død 13.5.1873, begr. 2.6.1873, alder 1803-7 (anslått født i denne perioden?), busted: Flenøyen. På Flenøyen var brukeren Tollef Sæmingson Nordre Hagen – altså svogeren!

Sevat f. 12.8.1808, d. 14.10.1856 i Ytre Rendal. «Ungk. Sevald Sevalds. Andraae og Pige Maren Nilsd. Andraae» fekk en sønn i 1837. Sevat g. 9.7.1843 i Elverum m. Oline Olesd. Kulbrennerstuen f. 28.1.1817 i Elverum, d. 21.1.1883. Oline sine foreldre var ved dåpen i 1817: Husmann under Gaarden Ole Olsen Kolbrennerstuen og Olia Berndsd. (Olia død 27.4.1817). Oline var ved begr. enke og fattiglem og døde på Kværnes. De budde som inderster i Andrå. I folketellinga 1865 er Oline 49 år f. i Elverum, losjerende enke, og bur på Andraa nordre i Rendalen sammen med sønnen Sevat på 16 år og oppgitt f. i Elverum. I folketellinga 1875 er Oline oppgitt f. 1817 i Elverum enke og losjerende på Størnabben i Rendalen, ho ernærer seg ved håndarbeid. Om Sevat står følgende ved begr. 21.12.1856: «Inderst Sevat Sevatsen 48 Aar Andraa» og «Hans død forvoldt ved Mis-handling af hans Broder Seming Sevatsen Andraa, der slog ham i Hovedet med en Kornstør.» Jeg har funnet disse barna, men trulig er det flere.

1. Nils f. 26.5.1837 (mor: Maren).
2. Olea f. 11.12.1838, d. 14.12.1839 (mor: Oline).
3. Sevat f. 26.9.1850, d. 17.8.1928. Dette er den omtalte Sevat som skrev «Min livshistorie». I bygdeboka står det at han forsøkte å ta igjen garden og van dra mye omkring i landet for å få hjelp til det. Han var altså 16 år i folketellinga 1865 og oppgitt f. i Elverum og budde sammen med mora. I folketellinga 1875 er Sevald Sevaldsen Andaa f. 1850 i Ytre Rendal, losjerende dagarbeider, ugift og bur på Øvre Thorestuen i Rendalen. I folketellinga 1891 er Sevald Sevaldsen Andraa ugift grøftarbeider og bur i Klostergate i Trondheim – oppgitt f. 1850 i Ytre

Rendalen. I folketellinga 1900 er Sevald Sevaldsen f. 1845 i Rendalen midlertidig busatt i Grønnegate i Hamar og vedhugger – sedvanlig busted er Rendalen. I folketellinga 1910 er Sevat Sevaldsen Anderaa f. 26.9.1850 i Ytre Rendalen omreisende skreppekar og midlertidig busatt på Flanderborg i Røros. Ved sin død er han oppgitt f. 26.9.1850 i Rendalen og han budde da på Stavsjø i Nes.

4. Kari f. 12.1.1855, d. 1937, g. 3.11.1872 i Ytre Rendal m. Erik Tollefsen Bergset, f. 1842 (snekker).

Historien om Otte Hallsteinson fra Tylldalen

Otte måtte forlate heimbygda som sytten-åring som følge av Storofsen i 1789. Men hvor lå heimbygda hans? Det var lenge et mysterium for familien. Far hans var født utenfor ekteskap, og det fikk store konsekvenser for besteforeldrene til Otte.

Jeg var så heldig at jeg ble slektsinteressert i ung alder, og skrev en særøppgave i historie på gymnaset i 1970 om heimegarden til min far Bjarne Skogseth (1916-2000), Skågset på Frosta ved Trondheims-fjorden helt sør i Nord-Trøndelag. Min farfar Torstein Skogseth (1886-1976) var en god kilde og samtalepartner, og han fortalte at oldefaren Otte Hallsteinson kom fra Tydalen (i Sør-Trøndelag, mot svenskegrensa). På grunnlag av alder (70 år) ved dødsfallet i 1841 var fødeåret ca. 1771. Men etter iherdig leting i kirkeboka for Tydal og gards- og slektshistoria der, fant jeg ingen passende Otte. Den landsomfattende folketellinga i 1801 ble digitalisert på midten av 1970-tallet, og jeg kjøpte mikrokortene for både Sør- og Nord-Trøndelag. Heldigvis er Otte Hallsteinson et sjeldent navn, og den eneste med passende alder fant jeg i Ervika i Ørland (seinere i Bjugn) i Fosen. Han bodde altså ved kysten, og bostedet var svært langt fra Tydalen, ei fjellbygd. Dessuten var han slett ikke gift med henne som jeg stammer fra. Da gav jeg foreløpig opp,

og det ble et mysterium hvor Otte Hallsteinson kom ifra.

Ottes sønn Torstein Otteson (1818-1884) kjøpte garden Skågset på Frosta i 1853, og som fremdeles er i slektas eie. I 2013 skulle vi ha slektstreff for etterkommerne etter farmor og farfar, og jeg skulle ha et innlegg om slekta. Da måtte jeg bare finne ut hvor Otte var ifra, og la ut et spørsmål på brukerforumet til Digitalarkivet. I løpet av natta fikk jeg ett svar (takk til Berit Knudsen), med en lenke til Ottes dåp i kirkeboka for Tylldalen, og dermed var gåten løst. Farfar hadde på en måte rett, men i løpet av noen generasjoner var Tylldalen blitt forenklet til Tydalen.

Tyllaldalen kirke i 2014. Den ble bygd i 1736 av tømmer, og ble bordkledd i 1756. Her ble Otte døpt i 1772. Foto: Arvid Skogseth.

Otte Hallsteinson ble født på Olsberg i Tyllaldalen i Nord-Østerdalen i nåværende Tynset kommune, og ble døpt i Tyllaldalen kirke 16. april 1772. Denne kirka ble bygd i 1736, slik at Otte ble døpt i det kirkebygget som fremdeles står. Han ble født inn i en husmannsfamilie i Olsbergstrøa av foreldrene Marit Persdotter f. 1730 og Hallstein Otteson f. 1732, se mer om dem nedenfor.

Slekta på Olsberg

Embret var bruker av Olsberg i 1616, og var fortsatt oppsitter i 1650. Sønnen Per Embretson f. 1606 var bruker i 1652 og framover, og er oppført i manntallene i 1664, 58 år gammel. Da var Olsberg delt i fem bruk, og Per disponerte Olsbergstrøa, også bare kalt Trøa. I krøtterskatten 1657 hadde han 2 hester, 10 kyr og 7 sauer. Ifølge landkommisjonens oppgave i 1661 sådde Per og grannen Gjermund Trondsen 5 tønner korn, de hadde bekkverk, skog til husbruk og rett til sommerbeite i heim-

skogen og fiske i Hodalsjøene. Pers sønn Embret Person f. 1634 (30 år gammel i manntallet 1664) var bruker av Olsbergstrøa fra 1673. Kona var Ragnhild Toresdotter f. 1641 d. 1737 (enke og hele 96 år gammel). Deres sønn Per overtok garden etter dem.

Per Embretson f. 1677 d. 11/4 1762 (85 år gammel) gift med Ingrid Eriksdotter f. 1692 på Grava i Tyllaldalen d. 1771 (79 år gammel), datter av Erik Olson, som var oppsitter på Grava til 1697. Per var oppsitter i Olsbergstrøa i 1723, og fikk skjøte på garden i 1726 av enka Anne Katrine Castenes etter Anders Lossius fra Tynset. Dermed kom Trøa i sjøleie. Per og Ingrid fikk de åtte barna Ragnhild, Kari, Tollev, Erik (fikk halve garden, Oppistu), Kirsti, Marit (gift med Hallstein Otteson, se nedenfor), Embret (overtok Trøa) og Bersvein, som alle er nevnt i skiftet etter Per i 1762. På den tida var det sjelden at alle i en så stor søskenflokk levde opp.

Olsbergstrøa i 2013. Her bodde Ottes morsfamilie i flere generasjoner. Foto: Terje Skogseth.

I det nevnte skiftet etter Per Embretson i 1762 ble Olsbergstrøa på skatteskyld 4 skinn taksert for 200 riksdaler. Det kan være interessant å se hva for husdyr og løsøre folk hadde på den tida, noe som skiftet gir utførlige opplysninger om. Husdyra var 5 hester fra 7 til 17 år, 1 ku kalt Danmark, 5 kviger (Nykolla, Nybær og Åsenkolla), 2 okser, 2 kalver, 4 voksne geiter, 2 unggeiter, 3 bukker, 6 kje, 1 sau, 5 lam og 3 griser, altså et variert husdyrhold. Her var det en kopperkjel, ei kopperpanne og fire jerngryter. De hadde ei bile, fire okser, ei raspe, en skohammer, et grev, ei lykt av blikk, to navarer (bor), tre høvler, ei handsag, ei børse, en hesteklave med bjelle, ei hestebjelle, ei kubjelle, ei kalvebjelle, to hestekleder, ei sauesaks, ei jernstang, ei handslegge og ei handsag. Gardsredskapene ellers var fire kullsleder, fire andre sleder, en karm, fire par skjæker, fire kullkorger, fire hesteseler med taumer, sju rep, tre hestegreier (seler), to kløvsaler med meiser, en plog og en notbol. Trekjørlene var et bryggekar, fem melkebøtter, to kullskåler, fire kinner, en melkebenk, seks melketrau, sju bøtter, ei drikkeflaske, to drikkekagger, en melkekolle, tre smørkopper, to smørstetter, fire smøresker, en sålaup, to øltønner, et fiskefat, fjorten trettallerkener, en matlaup, et par gamle vevstoler og to kister. Sengeklærne var en svartrandet hoveddyne, en saueskinnsfell, ni saueskinn og seks kalveskinn. Det var flere religiøse bøker: Thomas Kingos salmebok, katekisme, bok om tidsfordriv og spørsmålsbok.

Boet eide en femtedel i ei flomsag med naboene, halvdel i ei bekkevern med Tore Estenson Prestgarden og halvdel i en robåt med grannen Ivar Ivarson Olsberg. Sum formue ble 293 riksdaler. Men det var stor gjeld: Herr Rasmus Finne på

Røros leverte en regning på 159½ riksdaler, med blant annet leveranser fra proviantskriver Nilsen. Det ble tydeligvis levert kull til Røros, det viser kullsledene nevnt ovenfor, men Per hadde tatt ut mer varer enn han hadde levert kull for, og kom derfor i manko. Finne fikk utlagt 3 kalveskinn i Olsberg for 150 riksdaler, men Pers sønner Erik og Embret løste siden inn gjelda, og delte garden mellom seg. Ellers var det 26 gjeldsposter på i alt 144 riksdaler, som sammen med skifteutgiftene på 10 riksdaler gav et samlet fradrag på 304 riksdaler. Det ble dermed en underbalanse på 11 riksdaler, og ingen arv.

Slekta på Øverby og Lunden

Hallstein Embretson var oppsitter i Innerstu Øverby i Tylldalen i 1723. Kona var Marit Olsdotter f. 1659 d. 1725 (66 år gammel og enke). Sønnen Embret fikk skjøte på garden i 1728. De hadde også barna Berit, Ola og Ingrid (se mer nedenfor om henne).

Esten Otteson d. 1714 var leilending på Lunden i Tylldalen da han døde. Kona var Kari Persdotter f. 1678 d. 1750 (72 år gammel). Skiftet etter Esten ble holdt i 1714 med arvingene enka Kari og sønnene Otte (9 år, se nedenfor) og Per (4 år, han ble siden bruker i Utistu Øverby). Formynder for dem var deres nærmeste pårørende, Ola Otteson Øverby (trolig en farbror) og Otte Toreson Prestgarden i Tylldalen (uviss slektskap, men han var svoger til Ola Øverby, konene var søstre. Se også nedenfor). Husdyra i boet var 2 hester, 7 kyr, 2 kalver, 1 vær, 7 sauer og 11 geiter. Løsøret var et sengebolster, to flamskdyner, ei jerntakke, en jernhorv, et smiested med slegger og tenger, et par belger, ei jerngryte, to selegreier, tre rep, ni kalveskinn, 21 saueskinn, to bryggekar, ei øltønne, en syreholk og ei flaske. Sum formue var 52½ riksdaler.

daler, mens gjelda var 21 riksdaler med blant annet 10 riksdaler til Håkon Eriksen, som trolig var dreng her og som overtok Lunden. Sammen med skifteutgiftene på 1 riksdaler ble fradraget 23 riksdaler, og arven 29½ riksdaler, med 14½ riksdaler på enka og vel 7 riksdaler på hver sønn.

*Interiør i Tyllaldalen kirke i 2014.
Foto: Arvid Skogseth.*

Ingrid Hallsteinsdotter fra Innerstu Øverby (se ovenfor) og Otte Estenson f. 1705 på Lunden (se ovenfor) d. 1769 var ugifte da de fikk sønnen Hallstein i 1732 (døpt 20. juli i Tyllaldalen kirke), se nedenfor om ham. De stod offentlig skrifte i kirka «for begangen Leiermaal i forbudne Leed». Leiermål betyr ulovlig samleie, dvs. når partene ikke var gift med hverandre, og var straffbart helt til 1810. Offentlig skrifte var et virkemiddel i kirketukten, der den som hadde begått en moralsk forseelse måtte skrifte for menigheten under gudstjenesten. Det ble avskaffet for leiermål i 1767. I tillegg opplyses det at Ingrid og Otte var i slekt i forbudte ledd. Ekteskap mellom søskenbarn og tremenninger var forbudt på den tida, men en kunne etter

søknad få vigselstillatelse fra kongen. I dette tilfellet fikk de to barn uten å være gift, og det nære slektskapet ble sett på som svært alvorlig.

Leiermålssaken kom opp på sake- og skattetinget i Tynset prestegjeld på Neby tinghus 28. juli 1732. Futen Christian Juve hadde latt innstevne Otte Estenson og Ingrid Hallsteinsdotter på tinget fordi de var i slekt med hverandre i andre og tredje ledd og hadde ført «løsagtighed Levnet og avlet Barn til sammen og for saadan deres grove Forseelse at tvinge Dom til Lidelse efter Loven». Otte møtte for retten og vedgikk at de to var i slekt, og kunne heller ikke benekte at han hadde hatt legemlig omgang med henne og avlet barn, som ble født for fjorten dagers tid siden. Han bad om å bli tilgitt for denne grove forseelsen. På Ingrids vegne møtte hennes pårørende Otte Toresen Prestgarden, og opplyste at hun lå i barselseng etter å ha født et guttebarn med Otte Estenson som barnefar. Hun kunne derfor ikke komme til tings, men tilstod forseelsen ved fullmektig, samt at de var i slekt i andre og tredje ledd. Det finnes for få opplysninger om foreldrene deres til at det kan fastslås på hvilken måte de to var i slekt, men trolig var en av dem søskenbarn til en av foreldrene til den andre. Otte Toresen Prestgarden er nevnt som nært pårørende til begge, så han må ha vært en felles slektning.

På spørsmål opplyste lagretten og allmuen at Otte og Ingrid var unge og ledige uten noen midler. Dommen ble deretter avsagt. Otte fikk ei bot på 12 riksdaler og Ingrid på 6 riksdaler, dette var den vanlige størrelsen på leiermålsbøter. Verdien av 1 ku var 4-5 riksdaler på den tida, så bøtene var dryge. Som følge av det nære slektskapet fikk de dessuten en tilleggsstraff med tre års straffarbeid. Otte skulle arbeide på

jernverkene sønnafjells, nærmere bestemt på Hakadals Verk i Nittedal, mens Ingrid ble forvist til fiskerleiene nordafjells, i praksis Lofoten i Nordland. Når straffen på tre år var sonet, kunne de fritt oppholde seg der de måtte ønske. Straffen skulle iverksettes fjorten dager etter at dommen var forkynt. Ingrid måtte forlate spedbarnet sitt for å bli sendt til Nordland. Den senere lagnaden hennes er ukjent, og hun er ikke nevnt mer i kildene for Tylldalen og Tynset. Derimot kom Otte tilbake, og er oppført som tjenestekar i Søstu Hokstad i Tylldalen i ekstraskattemanntallet 1762. Han døde også der i 1769, 64 år gammel. Det ser ikke ut som han giftet seg eller fikk flere barn.

som husmannsfolk under Olsbergstrøa i ekstraskattemanntallet 1762. Garden ble da eid og drevet av Marits bror Embret Person og kona Mille Brynildsdotter. Da bodde også Marits mor Ingrid Eriksdotter her, hun ble enke samme året. Giftermålet til Marit og Hallstein er ikke funnet i kirkeboka, som imidlertid har noen hull, så enkelte år mangler. Husmannsplassen kan ha vært den samme som Bergjetrøa, som ligger like ovenfor Olsbergstrøa.

Etter at mora Ingrid måtte forlate Hallstein, vokste han trolig opp på Søgarden i Tylldalen, og hadde dette gardsnavnet da han stod fadder i 1759. Det eldste barnet hans ble også født der. Dødsfallene til Marit og Hallstein er ikke funnet i kirke-

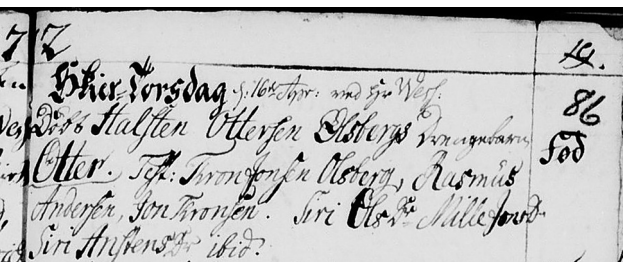
Hakadals Verk i 2012. Esten Otteson fikk tre års straffearbeid på jernverket her.

Husmannsfolk i Olsbergstrøa

Marit Persdotter f. 1730 i Olsbergstrøa (se ovenfor) gift med Hallstein Otteson f. 1732 i Innerstu Øverby (se ovenfor) er oppført

boka. Hun var husmannsenke på Olsberg i folketellinga 1801. Barna deres var: 1. Anne f. 1760 d. 1769. 2. Ingrid f. 1762 d. 1764. 3. Lars f. 1765 d. 1773. 4. Per f. 1768 d. 1773

(gravfestet samme dag som broren). 5. Otte f. 1772 d. 27/1 1841, se nedenfor. De fire eldste døde altså som småbarn. Dødsårsaken står ikke i kirkeboka, men trolig var det barnesykdom som herjet.

Utdrag av kirkeboka for Tyllaldalen sokn i Tynset, som viser dåpen til Otte(r) Hallsteinson i 1772.

Store ødeleggelse

Otte Hallsteinson var den yngste i en søskenflokk på fem, og den eneste som nådde voksenalder. Han var 17 år gammel da Storofsen herjet fra 20. til 24. juli 1789, der bl.a. Østerdalen ble hardt rammet av sterk nedbør, snøsmelting og flom, og utallige gardar og plasser ble ødelagt. Dette var bakgrunnen for at en stor mengde folk fra Østerdalen og Gudbrandsdalen flyttet og bosatte seg i Målselv og Bardu i indre Troms. Otte var som sagt en husmannsgutt, og trolig så framtida i Tyllaldalen ekstra vanskelig ut etter Storofsen. Da er min teori at han la på veg fra heimbygda sammen med mange andre for å friste lykken der nordpå. Jeg regner med at de gikk, eventuelt ved hjelp av hest og kjerre, hele vegen fra Tyllaldalen til Trondheim, for å få båtskyss vidare derfra til Troms. Kanskje gikk de Pilegrimsleia. Så etter en lang tur på rundt 20 mil over fjellet og nedover dalen hadde Otte kommet til Trondheim.

Slo rot i Trøndelag

Men Otte ble ikke med vidare til Troms. Mens han oppholdt seg i Trondheim kom han kanskje i kontakt med en gardbruker som tilbydde han plass som dreng. Den neste gangen Otte viser seg i kildene er i 1796, da han står brudgom i Ørland ifølge kirkeboka der. Bruden var Anne Katrina Samueldotter f. 1775 på plassen Erviksjøen under garden Ervika, som seinere ble liggende i Bjugn. Otte ble også skrevet Ervika ved vigselen, og trolig var han dreng der. Det står ingenting om opphavet hans. Med kona Anne fikk Otte tre sønner, Samuel f. 1796, Hans f. 1799 og Andreas f. 1801. I folketellinga 1801 er familien oppført i Ervika, og Otte var nevnt som husmann og fisker. Så døde Anne i 1802, skrevet i kirkeboka som «Otte Ervigens Kone 28 Aar». Som enkemann fikk Otte en sønn med ugifte Gunhild Kristiansdotter Seljevoll i Ørland. Sønnen het også Andreas, og ble født i 1806 på Seljevoll, og Otte er nevnt med det navnet ved dåpen, så trolig tjente han der. Den første sønnen Andreas f. 1801 var da trolig død. Eldstesønnen Samuel ble konfirmert og giftet seg i Bjugn, og bosatte seg i Erviksjøen og fikk barn der.

I folketellinga 1801 bodde på husmannsplassen Hojensaunet på Frosta ekteparet Serina Johannesdotter og Jakob Otteson, som ble gift i 1797. De var barnløse. Han var fra Vangberg på Frosta og født i 1770, mens hun ble født i Trondheim i 1771 og ble døpt i Vår Frue kirke 15. januar 1771. Sammen med dem i 1801 bodde hennes mor Anne Persdotter (70 år gl.), som var ugift. Hun fikk Serina med musketer (infanterisoldat) Johan Haag (trolig av tysk slekt), som etter Sjuårskrigen (1756–1763) ble stasjonert i Trondheim sammen med regimentet sitt.

Så skjedde det at Jakob døde 23. mars 1808, og han ble gravlagt 31. mars. Dødsårsaken er ikke nevnt i kirkeboka. Det kan ha vært langvarig sykdom, som gjorde at Serina hadde bruk for arbeidshjelp på husmannsplassen. Nettopp Otte Hallsteinson var i tilfelle den som kom henne til hende. For 3. januar 1809 fikk de to dattera Marta, altså 9 måneder og 3 dager etter at Serinas første mann ble gravlagt. Dette var hennes første barn, og da var hun 38 år gammel. I folketellinga 1810 er Otte og Serina oppført på plassen Hojemsauget med barna Andreas og Marta. Sønnen Hans var da gjeter på garden Kvarme i nabolaget. Seinere fikk de sønnene Jakob f. 1811, Arnt f. 1814 og Torstein f. 1818, og da var Serina hele 47 år gammel, men altså fremdeles fruktbar. Ved en av barnedåpene ble Otte nevnt som kusk. Familietradisjonen sier ellers at han var en flink koppdreier, og lagde ølboller, store fat og andre kopper.

Hvordan ble Otte og Serina kjent? Det var ikke uvanlig at fiskere fra kyststrøkene kom inn til de indre bygdene for å bytte fisk mot landbruksvarer, så det kan være en teori. Otte hadde med seg sønnene Hans og Andreas d.y. til Frosta. Det var uvanlig at en enkemann sjøl tok seg av barna sine. Kanskje avtalte han med den barnløse Serina at hun skulle ta hånd om guttene, mens Otte var dreng hos henne og Jakob. De må ha fått et godt øye til hverandre, og straks Jakob var kommet i jorda kunne de ikke vente lenger – det «obligatoriske» sørgeåret kom i andre rekke. Etersom Serina var med barn, ble det gifting etter hvert. Bryllupet stod på Frosta 12. august 1808, da var svangerskapet halvgått.

Otte Hallsteinson gjorde altså en omfattende flytterunde før han havnet på Frosta, der han ble værende. Han vandret fra Tyllaldalen i Nord-Østerdalen og til

Trondheim, kom videre til Bjugn i Fosen, før han bosatte seg på Frosta, og ble stam-

Tegning av Skågset i 1941 med våningshuset fra 1870-tallet og låven bygd i 1937. Disse ble revet på 1950-tallet da gardstunet ble flyttet nærmere hovedvegen. Tegnet av Bjarne Skogseth.

far til en stor slekt her.

Kilder:

- Kirkebøker for Tynset, Ørland og Frosta
- Tingbok for Solør og Østerdalen
- Ekstraskattemanntallet for Solør og Østerdalen
- Skifteprotokoller for Solør og Østerdalen
- Folketelling 1801, på mikrokort og i Digitalarkivet
- Folketelling 1810 for Frosta, Digitalarkivet
- Tyllaldalen Brydalen bygdebok, bd. I, Bjarne Grandum, 1997
- Frostaboka, bd. I, Leif Moksnes, 1968